

Іван АНДРУХІВ,

аспірант Тернопільського національного
педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
віце-ректор Чортківської дяківсько-катехитичної
академії імені Григорія Хомишина
Чортків-Тернопіль, Україна.

andrukhiv.gon@i.ua

науковий керівник

доктор історичних наук, професор, завідувач
кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Елла БИСТИЦЬКА

ДУХОВНА СПАДЩИНА ЄПИСКОПА ГРИГОРІЯ ХОМИШИНА: ІНТЕГРАЦІЯ РЕЛІГІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ФОРМУВАННІ ЦІЛІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

***Анотація.** Дослідження спадщини Григорія Хомишина має велике значення не лише в історичному, а й у сучасному контексті. В умовах російсько-української війни та глобальних викликів українського суспільства питання духовності, моральності та національної ідентичності залишаються критично важливими. Автор статті підкреслює, що ідеї Хомишина щодо гармонізації релігії та національної свідомості можуть бути використані в сучасній освітній системі, особливо у процесі виховання молоді. Автор проводить аналіз того, як духовні ідеї єпископа співвідносилися із соціально-політичними викликами ХХ століття. Особлива увага приділяється проблематиці морального занепаду суспільства, проти якого виступав Хомишин, а також його баченню ролі освіти у формуванні громадянської відповідальності. Наукова цінність роботи полягає у тому, що вона розкриває зв'язок між релігійними поглядами та громадянськими чеснотами, показуючи, як духовні настанови можуть впливати на формування відповідального громадянина. **Метою** даного дослідження є аналіз духовної спадщини єпископа Григорія Хомишина у контексті інтеграції релігійних цінностей та національної ідентичності у формуванні цілісної особистості. Автор прагне визначити вплив релігійно-етичних ідей, висловлених у пастирських листах, відозвах та інших творах Хомишина, на суспільні процеси, що відбувалися у першій половині ХХ століття та їхню актуальність у сучасному українському соціокультурному просторі. **Об'єктом** дослідження є духовна спадщина єпископа Григорія Хомишина, зокрема його пастирські послання, відозви, листи та інші релігійно-філософські твори, які розкривають проблематику гармонізації релігійної віри та національної свідомості. **Предметом** дослідження є специфіка інтеграції релігійних цінностей та національної ідентичності у працях Григорія Хомишина,*

а також їхній вплив на процеси формування громадянської позиції та морального виховання особистості.

Ключові слова: Григорій Хомишин, духовна спадщина, національна ідентичність, релігійні цінності, Українська греко-католицька церква, моральне виховання, формування особистості, освіта та духовність.

Формування цілісної особистості досягається за наявності та інтеграції в життя людини чималої кількості чинників. Ясна річ, що основний авангард становлять такі агенти соціалізації людини як сім'я, родина, близькі люди чи товариші, однокласники чи однокурсники, колеги чи однодумці. Ці люди беруть неабияку участь у формуванні якостей особи чи, навіть, можуть окреслити розвиток цінностей до відповідної ієрархічної системи. Однак лише від самої особистості залежить результат формування свого світогляду чи системи цінностей: вона може прийняти та адаптуватися до релігійних наративів чи ідентичних норм пропонованих іншими, або ж сформувати власну траєкторію на основі власного досвіду.

Серед усіх агентів, які впливають на формування особистості чільне місце займають духовні особи як приклади справжньої відданості Богу та національній ідеї свого народу. Такі люди не покидають цей світ безслідно – вони, як правило, залишають після себе неоціненну спадщину, котра представлена духовними надбаннями, книгами релігійного змісту, повчаннями, посланнями, зверненнями, літературними творами тощо. Одним словом – становлять епістолярну спадщину особистості.

На обрії таких духовних осіб крізь століття видніється постать блаженного священномученика Григорія Хомишина (1867-1945) – єпископа-ординарія Станиславівської єпархії Галицької митрополії Греко-Католицької Церкви в 1904-1945 рр [1, с. 608]. Непересічна особистість цього релігійного діяча першої половини ХХ ст. не залишає в байдужості наукові інтереси не одне покоління вітчизняних науковців. Припускаю, що такої зацікавленості додають його духовні твори та їх релігійно-національний дух, що неабияк впливає на формування цілісної особистості окремих представників епохи майбутнього покоління.

Окрім численних проповідей на різні свята церковного року та гомілій з нагоди недільних днів, єпископ Григорій Хомишин залишив після себе велику кількість творів і послань в які інтегровано поняття релігійної свідомості та національної української ідентичності, що може цілком конкретно вплинути на формування правильної релігійно-національної орієнтації українців. Серед них:

1. Пастирський лист Григорія Хомишина Єпископа Станиславівського до Клира Єпархії Станиславівської про византийство³, виданий в 1931 р.;
2. Пастирський лист Григорія Хомишина Єпископа Станиславівського до людей доброї волі про політичне положення українського народу в польській державі – 1931 р.;
3. Відозва до Всечесного духовенства Станиславівської Єпархії о пресі як дуже важній зброї нинішньої доби – 1931 р.;

³ Назви творів подані мовою оригіналу.

4. Українська проблема. Написав для духовної і світської інтелігенції українського народу Григорій Хомишин Станиславівський Єпископ – 1932 р.;

5. Пастирський лист Григорія Хомишина Єпископа Станиславівського до духовенства і Вірних Станиславівської Єпархії про грозу духовної руїни – 1933 р.;

6. Пастирський лист Григорія Хомишина Єпископа Станиславівського до Клира і Вірних Станиславівської Єпархії про католицьку акцію – 1934 р.;

7. Відозва до Всечесного духовенства Станиславівської Єпархії. (З нагоди Пастирського Листу про Католицьку Акцію). – Станиславів: Накладом Єпископського Ординаріату – 1934 р.;

8. Пастирський лист Григорія Хомишина Єпископа Станиславівського до духовенства Станиславівської Єпархії Національна чи об'явлена віра або розвал чи шлях творчості – 1935 р. та інші [2].

Докладний аналіз окремих творів з цього списку подано в науковій публікації «Історичний аналіз творів та послань єпископа Греко-Католицької Церкви Григорія Хомишина та їх соціальний вплив» [3, с. 5-12].

Наскрізною темою духовної творчості Григорія Хомишина є виховання українського народу в дусі патріотизму та дисциплінованості. Він інтегрує свої послання до проблем тогочасного суспільства та надає конкретні рекомендації щодо їх вирішення. Хомишин розглядав Церкву як центр духовного розвитку людини, що має виховувати чесноти любові до Бога, ближнього та Батьківщини. У його працях простежується думка, що гармонія між релігійним і національним є запорукою виховання відповідального громадянина.

Окрім того, у своїх відозвах автор критикував моральний занепад суспільства та наголошував на необхідності християнського способу життя як фундаменту сильної держави. Пропонував реформи у сфері духовного виховання, щоб кожна людина усвідомлювала свою роль у суспільстві через призму віри. В цьому контексті владика наче передбачав духовну «корозію» далеко на століття вперед. Як важливо у часі військового протистояння та війни росії проти України, розпочатої в 2014 р. та повномасштабного вторгнення у 2022 р, яке триває до нині, пам'ятати про духовне виховання майбутнього покоління не лише в церкві чи в сім'ї, а й в школах, університетах, про що також наголошує сучасний івано-франківський священник та історик, освітній капелан отець Андрій Жук у своїй публікації під назвою «Діти – наше унікальне теперішнє» [4].

Важливим аспектом інтеграції релігійних цінностей у формування зрілої особистості є те, що Хомишин вважав, що глибока релігійність сприяє моральному очищенню народу, що є необхідною передумовою для духовного та національного відродження. Він наголошував на необхідності поєднання католицької віри з українською культурою, зокрема через освіту, проповіді та церковні практики.

Таким чином, Григорій Хомишин у своїй діяльності не лише захищав віру, а й формував ідеологію національно свідомого християнина, який буде майбутнє України на засадах моральності, патріотизму та духовності. Його спадщина залишається актуальною, особливо в контексті сучасних пошуків гармонії між вірою та ідентичністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жук А., Делятинський Р., 2021. Ієрархія Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії у часи підпілля Української греко-католицької Церкви (1946-1989 рр.). Грааль науки. Вип. 2-3, 607-609. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.02.04.2021.127>
2. Творча спадщина о. Г. Хомишина. URL: <https://surl.li/wwshab> (дата звернення: 05.03.2025).
3. Андрухів, І. А. 2024. Історичний аналіз творів та послань єпископа Греко-Католицької Церкви Григорія Хомишина та їх соціальний вплив. Південний архів (історичні науки), (47), 5–12. <https://doi.org/10.32999/ksu2786-5118/2024-47-1>
4. «Діти – наше унікальне теперішнє», — о. Андрій Жук про шкільне капеланство. URL: <https://novazoria.com.ua/?p=26285> (дата звернення: 05.03.2025).

Андрій ЖУК,
викладач Чортківської дяківсько-катехитичної
академії ім. Григорія Хомишина,
аспірант кафедри історії України і методики
викладання історії Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
учитель історії Ліцею № 23 ім. Романа Гурика
Івано-Франківської міської ради,
лауреат премії НАН України,
Чортків-Івано-Франківськ, Україна.
zhuk.andrii.vasylovich@gmail.com

АРХИКАТЕДРАЛЬНИЙ СОБОР УГКЦ, ЯК КУЛЬТУРНО- ДУХОВНИЙ ОСЕРЕДОК ТЕРНОПОЛЯН

Анотація. Українська Греко-Католицька Церква (УГКЦ) відіграє значну роль у формуванні духовно-культурного простору України, особливо в умовах війни та суспільних криз. У цьому контексті Архикатедральний собор Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці у Тернополі виступає не лише як релігійний центр, а й як культурно-духовний осередок, що впливає на формування світогляду мешканців міста та збереження національної ідентичності. Вивчення історичної ролі собору, його архітектурних особливостей та функціонування в умовах сучасних викликів є необхідним для розуміння механізмів впливу духовних центрів на суспільство. Дослідження важливе також у контексті відновлення історичної пам'яті та збереження національної спадщини. Багато церковних пам'яток, зокрема Архикатедральний собор УГКЦ у Тернополі, зазнали руйнувань у період радянського панування та були відроджені лише після здобуття Україною незалежності. Водночас у сучасних